

Groharjeva hiša v Sorici – obnova

Miro Kačar

Sorica pod Soriško planino. Nehote uide misel na bele smučine, macesnove griče, skrbno obdelane njive, strma pobočja, posejana s kozolci. Ko cesta zavije iz gozda in se odpre pogled na vasico, nas pozdravi velika postava. V rokah drži paleto in gleda v daljavo, drža izraža gibanje, iskanje. To je slikar, Soričan Ivan Grohar.

Že za časa življenja je s svojim ustvarjanjem dramil rojake in širšo slovensko javnost h kulturni prebuditvi. Zadnje leto njegovega življenja je to nalogo prevzelo takrat ustanovljeno prosvetno

društvo v Sorici, ki se je kasneje poimenovalo po njem. Sčasoma je to prizadevanje preraslo občinske meje in seglo v širši slovenski prostor. Projekt "Sorica - Groharjeva vas" je postavil Groharju trajen spomenik in je zašel že v domala sleherno slovensko mesto in vas. Njegova spominska zbirka je bila obnovljena in postavljena na ogled leta 1977, štiri leta kasneje pa je bil postavljen Groharjev spomenik, ki skupaj z ličnimi tablami v obliki slikarskega stojala vabi obiskovalce.

Sredi vasi stoji pomemben spomenik naše

kulturne dediščine, rojstna hiša Ivana Groharja, pomembnega slikarja impresionista. Leta 1989 se je lastnik odločil, da jo proda. V Prosvetnem društvu Ivan Grohar smo menili, da bi bilo neprimerno in nedopustno tako pomemben objekt prepustiti v prosto razpolaganje prihodnjemu lastniku. Zato smo se na pobudo predsednice Jožice Kačar odločili, da začnemo akcijo za odkup in obnovo Groharjeve hiše. Ker je projekt predstavljal za naše društvo velik finančni in tudi organizacijski zalogaj, smo se takoj obrnili po pomoč in nasvet na občino, takrat Škofja Loka. Župan Jože Albreht je obljubil vso pomoč in podporo. Skupaj z Mirom Kačarjem sta postala vodilna akterja pri izvajanju obnove, ki je trajala štiri leta.

Novembra 1989 je bil na občini Škofja Loka prvi uradni sestanek, na katerem smo izvolili gradbeni odbor, ki je imel januarja naslednjega leta prvi sestanek. Dogovorjeno je bilo, da bo predsednica društva, Jožica Kačar, podpisnica pogodb, ki jih bo sklepalo društvo kot investitor obnove. Predsednik gradbenega odbora je postal Jože Albreht. Začetek je bil obetaven. Takratna Kulturna skupnost Slovenije je takoj odobrila znatna sredstva, Etiketa

žiri nam je kot prispevek izdelala deset tisoč barvnih nalepk za prodajo. Sredstva za odkup hiše je zagotovil Petrol Ljubljana, Gorenjska banka pa je obljubila financiranje načrtov. Tudi Groharjev sorodnik France Golja je med prvimi nudil pomoč. Izdatno in hitro se je z denarno pomočjo odzvalo Obrtno združenje Škofja Loka s predsednikom Francem Šifrarjem. Odzvala so se tudi podjetja iz Železnikov, še zlasti Domel z direktorjem Tonetom Rakovcem. Takoj smo začeli tudi z zbiranjem prispevkov. Veliko imen je vpisanih, vpisani so posamezniki, podjetniki, odbori, društva, zavodi. Zelo hitro in z izdatnimi sredstvi sta se odzvala Zavarovalnica Kranj in Zavod za družbeni razvoj Škofja Loka. Vsako gradbeno podjetje, ki je izvajalo obnovo, je prispevalo svoj delež, SCT Ljubljana celo v višini štirih odstotkov celotne investicije. V program zbiranja sredstev so se vključili tudi številni slovenski slikarji, ki so poklonili svoja dela. Domala vsi slovenski mediji so poročali o dogajanju v zvezi z obnovo Groharjeve hiše v Sorici. Pri tem so veliko postorili TV Ljubljana, Gorenjski glas in takratni Radio Žiri.

Kljub vsemu so bila zbrana sredstva manjša od stroškov obnove. Zato je gradbeni odbor zavzel stališče, da je treba zbiranje sredstev urediti sistemsko, kar pomeni, da bi morala sredstva prispevati občina in republika. In tako se je obnova v letih 1992 do 1994 financirala iz teh virov. Obnova je bila zaključena jeseni 1994. Obračun je bil narejen v nemških markah in je znašal skupno 316.172 nemških mark.

Projektni načrt za obnovo sta izdelala arhitekta Katarina Langus in Matjaž Kodek. Dela so se pričela 15. oktobra 1990 na podlagi priglasitev del, za katera je dovoljenja izdala Občina Škofja Loka. Ker je bil objekt začasno razglašen za kulturni spomenik, se je v obnovo vključil tudi Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Ljubljana. Zaradi obsežnosti del smo obnovo razdelili v štiri etape:

Prvo fazo je izvajalo podjetje Tehnik, šlo je za sanacijo zidov, armiranih stropov, ureditev dimnikov, stopnišč in protipotresnih vezi. Od nekdanje stavbe, ki je bila v izredno razmajanem stanju, je ostala samo streha in nosilne stene.

Drugo fazo je izvajal SGP Gradbinec Kranj v letu 1992. Izvedena so bila gradbena dela v prostorih PTT, pregradni zidovi, grobi in fini ometi, grobe instalacije elektrike, vode, centralno ogrevanje, mizarska dela in sanacija ostrešja.

Tretjo fazo je izvajal SCT Ljubljana. V letu 1993 so bili obdelani podstrešje, klet, fasada in okolica.

Četrto fazo so izvedli v letu 1994 obrtniki. Opravljena so bila zaključna dela: podi, tlaki, vrata, ograje, montaža vseh armatur in svetilk.

Vsa dela so bila dokončana v novembru 1994. Obnova je bila zasnovana z intenco ohranitve hiše kot kulturnega spomenika v njegovi zunanji izvornosti, v notranjosti pa s premišljenimi rešitvami, ki omogočajo izvajanje načrtovanih programov. Umetnikov dom ni obnovljen le kot muzej. Njegova vrata so široko odprta vsem umetniškim dejavnostim, ki povezujejo in bogatijo ljudi.

Groharjeva spominska zbirka hrani trinajst originalov slikarjevega zgodnjega obdobja, obdobja podobarstva, ki je Slovincem malo poznano. Na ogled je tudi nekaj njegovih osebnih predmetov. Zbirka je bila postavljena že leta 1977, med časom obnove pa smo jo preselili v župnišče. Zanj in za kasneje postavljen spomenik se je močno prizadeval takratni predsednik, Marijan Peternelj.

Etnografska zbirka v kleti Groharjeve hiše priča o času, ki ga ni več. Bili so čevljarji in krojači, kolarji in kovači, spretni krovci skrilstih streh ... Na ognjišču samevajo železni lonci. O trdem življenju kmeta govori ročno izdelano orodje, za drvarji so ostale le še žage in sekire, škafer peric je prazen ...

Že od vsega začetka potekata v hiši tudi glasbena in likovna delavnica. Glasbena delavnica Orfej, poimenovana po starogrškem mitološkem pevcu, združuje ljubitelje petja in instrumentalne igre, ki radi tudi sami muzicirajo. Udeleženci se ne glede na raven svojih glasbenih izkušenj soočajo z različnimi glasbili iz vrst tolkal, ritmom, spremljavo in melodijo. Likovna delavnica na zanimiv način seznanja z osnovami risbe, senčenja, barvnim krogom in slikanjem. Možno se je vpisati tudi v tečaj risanja in slikanja.

Že od leta 1995 poteka v Groharjevi hiši program za slovenske šole, ki ga izvaja Center šolskih in obšolskih dejavnosti. To je javni zavod, ki ga je ustanovila Republika Slovenija 1992. leta. Izvaja vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki so del programa osnovnih in srednjih šol. V to mrežo izobraževanja so vključili tudi Groharjevo hišo v Sorici. V teh letih se je na izobraževalnem programu v Groharjevi hiši zvrstilo preko štirideset tisoč šolarjev.

V hiši se vrstijo najrazličnejše prireditve: slikarske in fotografske razstave, tečaji, glasbeni in plesni nastopi ob najrazličnejših praznikih, sestanki krajevnih društev, vaje glasbene skupine Orfej ...

Groharjevo hišo obišče tudi precej turistov in izletnikov, ki so na poti skozi Sorico ali pa se v njej zaustavijo za nekaj dni. Programe vodita in pripravljata Gašper in Miro Kačar. Vključena je v vse programe Turističnega društva Sorica. Kot lastnik hiše je vpisana Občina Železniki. Trenutno potekajo dogovarjanja s Centrom šolskih in občolskih dejavnosti za najem.

*Vasica nosi v sebi lepoto,
Svetlobo jutra, tišino noči.
Vasica nosi v sebi ljubezen,
Pesem, veselje otroških oči.
Vasica nosi v sebi zvestobo
Do hiše domače in rodne prsti.*

Pridi popotnik, postoj, se naužij!

Foto: arhiv DECOP